

CELOVITA PROGNOZA SPREMEMB ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA FRENŠTATSKEGA

Oldřich Mikulík

Studija je bila oblikovana v obdobju, ko predlogi o odpiranju premogovnikov na novih območjih še niso bili povsem jasni. Še najrealnejše je bilo odprtje novih rudnikov na območju Frenštata pod Radhoštom, kjer so konec sedemdesetih let za geološke raziskovalne namene odprli rudnik Frenštat-zahod. Naloga raziskave je bila ugotoviti dejanske zaloge premoga in oceniti njegovo vrednost. Razpravljalo se je tudi o tehnični rešitvi, ki bi prinesla tudi novo prostorsko rešitev, in sicer s premikom glavnega pridobivanja proti Frydlantu oziroma proti prostoru Pribor - Koprivnice.

Nova odpiranja premogovnikov bi lahko bistveno vplivala tudi na prognozo sprememb življenjskega okolja Frenštatskega. Mnoge še nerazjasnjene možnosti pa niso mogle vplivati na našo raziskavo, ki je potekala v letih 1984 in 1985. Načrte in rešitve bo, po našem mnenju primerno preučiti, ko bodo načini in oblike kopanja črnega premoga na novo načrtovanih območjih že zanesljivejši. Na območju Frenštata pod Radhoštom smo upoštevali te načrte:

- geološko raziskavo (Frenštat-zahod) v letih 1981 - 1988;
- začetek naložb za gradnjo objektov v letih 1986 - 2010
- predvideno kopanje od leta 1995 (Frenštat-zahod),
- doseg načrtovanega kopa 3,5 milijonov ton na leto leta 2010, število zaposlenih: 7000;
- celotna naložba za gradnjo 17,5 milijard čeških kron;
- zagotovitev 6400 stanovanj in 2500 postelj v nastanitvenih centrih;
- izguba 506,5 ha zemljišč (od tega 248 ha stalno, 157 ha občasno);
- centralna deponija na območju Ticha - Kozlovice - Merkovice (površina: 246 ha, kapaciteta 37,8 milijonov m³ jalovine); - določitev varovalnih področij.

Po opravljenih analizah posameznih sestavin sistema življenjskega okol-

ja preučevanega območja lahko s stališča širših prostorskih razmer ugotovimo, da:

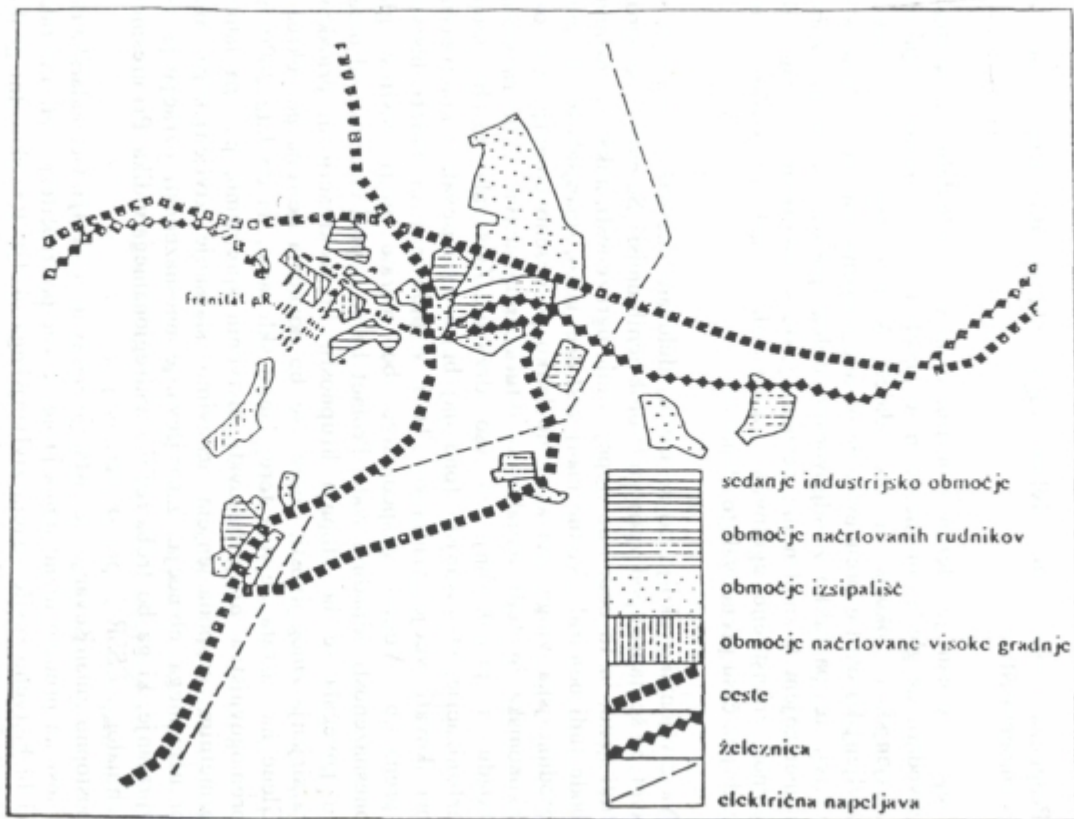
- Frenštatsko glede poselitve ne spada med razvojna središča Ostravskega;
- Frenštatsko je območje z intenzivno rekreacijsko dejavnostjo, namenjeno prebivalcem ostravske aglomeracije;
- s stališča vrednotenja kmetijske produkcijske funkcije so kmetijske površine uvrščene v najnižje kategorije;
- z gospodarskega stališča spadajo vsi gozdovi med zaščitene gozdove in med gozdove posebnega pomena;
- v okviru Ostravskega nima Frenštatsko nikakršne izrazite industrije;
- promet na tem območju je pretežno lokalni;
- za rekreacijo je na tem območju dobro poskrbljeno; tako za poletno bivanje in rekreacijo ob koncu tedna kot za poletni in zimski turizem.

Glede na omenjene ugotovitve je torej jasno, da je preučevano območje predvsem rekreacijsko, vodnogospodarsko in usmerjeno k ohranitvi gozdov. Za območje samo lahko rečemo, da nima izrazitih povzročiteljev novih negativnih interakcij.

V Ostravskem vzorčnem območju je onesnaženost ozračja in vode že zdavnaj preseгла meje lokalnega delovanja in mnoge spremembe, ki jih je povzročila v kakovosti življenjskega okolja je danes treba reševati že na regionalno. Razmere, ki še zagotavljajo pozitivne kvantitativne in kvalitativne spremembe pokrajine so že presežene. Frenštatsko spada v zaledje ostravske aglomeracije, kjer pa na žalost negativni vplivi začenjajo rušiti naravno okolje. Postopno širjenje industrijske aglomeracije krepi negativne interakcije v vsem sistemu življenjskega okolja na območju, ki smo ga preučevali (Mikulik in sod., 1985; Mikulik, 1987). Pri naši raziskavi je bil poudarek na geografski prognozi razvoja prostorskih odnosov med elementi in dejavniki preučevanega sistema življenjskega okolja na omejenem območju. Na koncu smo se odločili za prognozo z

dvema variantama: za prognozo sprememb življenjskega okolja do leta 2000 brez premogovništva in za prognozo sprememb življenjskega okolja pod vplivom odprtja in delovanja novih rudnikov.

Karta 1: Predvidene spremembe v pokrajini

Prognoza sprememb življenjskega okolja do leta 2000 brez premogovništva

Čeprav se nam je zdel prelom tisočletja vedno zelo daleč, pa se moramo zavedati, da glede sprememb in še posebej glede realizacije varovanja življenjskega okolja ni tako daleč. Vedeti moramo, da bodo na življenjsko okolje preučevanega območja vedno bolj delovali negativni vplivi, te pa lahko z odgovornim delom počasi odpravimo, zlasti z usmerjanjem k smotrnemu gospodarjenju s pokrajino. Pri tem bodo v pomoč znanstvene ugotovitve raziskovalcev različnih strok, ki so v zadnjem času preučevali to območje.

Na življenjsko okolje bo še naprej delovalo onesnaženo ozračje; živi svet bo še naprej pod vplivom fitotoksičnih emisij. Še naprej bo ogrožen tudi gozd, in to bodisi do stopnje rahle ogroženosti, nekateri gozdovi pa bodo tudi odmirali. Vedno manj vrst drevja bo, zmanjšala se bo njegova produkcijska vloga, pričakujemo lahko pospešeno pojavljanje erozije. Ekonomska in tudi socialna struktura prebivalstva se bo razvijala v skladu s pričakovanji za vso državo. Zviševala se bo stopnja urbanizacije, stanovanjski fond naj bi se izboljševal. V kmetijstvu ni pričakovati večje pridelave. Tudi v industriji ni videti bistvenih sprememb. Vodno gospodarstvo bo moralo najti rešitev glede onesnaženosti odpadnih voda. Promet bo še naprej onesnaževal ozračje in povečala se bo stopnja hrupnosti. Pri rekreaciji ni pričakovati razširjanja zmogljivosti, čeprav se bo povečala potreba po rekreaciji. Glede na našeta dejstva torej lahko sklepamo, da do leta 2000 brez premogovništva ni pričakovati bistvenih sprememb, pač pa lahko s pametnim gospodarjenjem ustavimo slabšanje življenjskega okolja preučevanega območja. Zmanjševanje onesnaženosti ozračja je širše vprašanje, ki ga bo treba rešiti z nadregionalnega vidika. Pri uresničitvi teh nalog v ČSSR je pričakovati vsaj postopno zmanjševanje devastacije naravnega okolja. Gospodarska dejavnost na preučevanem območju ne bo več povzročitelj novih interakcij, ki bi bistveno rušile sistem življenjskega okolja. Raziskovalni geološki rudnik Frenštát-zahod mora biti takšen, da ne bi povzročal novih negativnih vplivov premogovništva na pokrajino in življenjsko okolje.

Prognoza sprememb življenjskega okolja pod vplivom novih rudnikov

Odprtje novih rudnikov bi bistveno spremenilo sistem življenjskega okolja. Premogovništvo bi postopno spremenilo sedanjo podobo pokrajine. Posegi v relief bodo dolgoročni. Pojavile se bodo ogromne količine jalovine, estetska podoba območja se bo spremenila, kasnejša rekultivacija pa bo zelo draga. Bistveno se bo spremenila mikroklima, v ozračju bodo večje količine trdih emisij, izrazito se bo spremenila izraba površja in več bo hrupa. Narava bo izgubila svojo produkcijsko funkcijo, zmanjšala se bo njena rekreacijska, higienska in varovalna vloga. Bistveno se bo zvečalo število zaposlenih (v glavnem moških), stanovanj, storitvenih dejavnosti, večja bo migracija in bistveno se bodo spremenile socialne razmere. Zvečalo se bo število prebivalcev, spremenila se bo funkcija naselij. Pridelava v kmetijstvu se bo zmanjšala, poslabšali se bodo pridelovalni pogoji. Pridružili se bodo še drugi viri onesnaževanja ozračja, vse to pa bo vplivalo na poslabšanje stanja v gozdovih, povečalo se bo njihovo odmiranje. Vode bodo postale še bolj obremenjene, nujno bo treba poskrbeti za nove čistilne naprave. Industrija bo povzročiteljica sprememb in vir novih negativnih vplivov. V vsem sistemu življenjskega okolja se bo pojavilo veliko novih interakcij. Promet bo povzročil obremenitev območja, prevoz bo zahteval nove povezave, zvečala se bosta hrup in onesnaženost ozračja. Okolje za rekreacijo ne bo več tako primerno, območje bo zgubilo privlačnost zanjo. Glede na pregledane in predstavljene možnosti lahko z gotovostjo rečemo, da bi odprtje novih premogovnikov na preučevanem območju povzročilo bistvene spremembe sistema življenjskega okolja. Glede na vrsto gospodarske dejavnosti in danes znanih spremljajočih pojavov te gospodarske panoge moramo nujno pričakovati bistveno spremembo in poslabšanje stanja življenjskega okolja. Edina možnost za znižanje in odpravo negativnih vplivov je strogo spoštovanje tehnoloških procesov, dosledno upoštevanje omejitev in navodil glede gospodarjenja v pokrajini in nekompromisno upoštevanje z zakonom določenih meja in materialno vrednotenje kvalitativnih in kvantitativnih sprememb življenjskega okolja.

Literatura

Mikulík, O., a kol., 1985: Geografická prognóza vlivu budování a provozu nových dolů na Frenštátsku na životní prostředí. (Výzk. zpr.) KE CPZV č. 616, GGÚ ČSAV, Brno, 102 pp.

Mikulík, O., ed., 1987: Geografické hodnocení stavu životního prostředí Frenštátska a prognóza jeho změn pod vlivem budování a provozu nových dolů. Geografie, teorie a praxe, 6, GGÚ ČSAV, Brno, I a II. 179 p., 26 map.